

УДК 378 : 330

Грибовська Ю.М.¹

¹ доц. Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ВІД НАВИЧОК ДО КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація економіки України формує нові вимоги до системи професійної освіти. Традиційні знання і вміння вже не є достатніми, важливо, щоб студенти (особи, яка здобувають професійну освіту) у закладах професійної освіти володіли гнучкими компетентностями – цифровими, комунікаційними, аналітичними та підприємницькими, що дають змогу не лише працювати за фахом, а й створювати власні бізнеси, впроваджувати інновації та ефективно діяти у цифровому середовищі.

Раніше професійна підготовка ґрунтувалася переважно на засвоєнні навичок виконання конкретних операцій. Навичка – це здатність виконувати певну дію, тоді як компетентність – це комплексне поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, що дозволяє ефективно діяти у професійній ситуації. Перехід до компетентнісної парадигми означає, що підготовка здобувача має ґрунтуватися не лише на відтворенні дій, а на здатності до прийняття рішень, творчості та самоосвіти.

Україна активно адаптує міжнародні підходи до компетентнісного навчання. У 2021 році МОН затвердило Концепцію Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки, що передбачає оновлення стандартів на основі компетентнісного підходу [1]. Серед інноваційних практик:

- проєкт EU4Skills (спільно з GIZ, 2020–2025), який сприяє модернізації закладів П(ПТ)О та підвищенню кваліфікації педагогів [2];
- розвиток STEM-лабораторій і навчально-практичних центрів у Львівській, Харківській, Дніпропетровській областях;
- запровадження елементів дуальної освіти, що поєднують теорію з практикою на підприємствах.

Такі ініціативи сприяють тому, щоб студенти не лише набували професійних умінь, а й розвивали компетентності 21 століття – здатність до навчання впродовж життя, підприємливість, цифрову грамотність.

Сучасна професійна підготовка вимагає нових підходів до змісту і методів навчання, зокрема:

- інтеграції цифрових технологій у навчальний процес (віртуальні лабораторії, симулятори, платформи Moodle, Coursera, Prometheus);
- впровадження STEM- та STEAM-підходів;

- орієнтації на формування підприємницької компетентності;
- використання штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації навчання.

Тобто, акцент зміщується на розвиток компетентностей – інтегрованого поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень.

Цифрова економіка – це сучасна форма організації економічних відносин, у межах якої ключову роль відіграють цифрові технології, дані та інноваційні інформаційні рішення. Вона охоплює не лише розробку програмного забезпечення, а й електронну комерцію, фінансові онлайн-послуги, цифрові платформи, автоматизовані виробничі процеси та управління бізнесом.

Розвиток цифрової економіки змінює ринок праці. Виникають нові професії, що поєднують технічні та підприємницькі навички: фахівці з e-commerce, SMM-менеджери, оператори 3D-друку, майстри цифрового дизайну, IT-техніки для «розумних» виробництв.

Студенти закладів професійної освіти повинні оволодівати умінням:

- створювати власні онлайн-послуги та мікробізнеси (наприклад, перукар із просуванням у TikTok; слюсар, що пропонує послуги через OLX чи Prom.ua);
- користуватися CRM-системами та цифровими платформами управління;
- вести електронні розрахунки й управляти бюджетом бізнесу через фінансові додатки;
- брати участь у стартап-інкубаторах і цифрових хабах.

В Україні вже запроваджено низку ініціатив, проте залишаються проблеми: недостатня цифрова підготовка викладачів, обмежене фінансування для модернізації навчальних програм, потреба у масштабнішому впровадженні дуальної освіти.

Отже, перехід від навичок до компетентностей у системі професійної освіти – це не просто зміна методики викладання, а глибока модернізація всієї освітньої парадигми. Він передбачає формування особистості, здатної бути не виконавцем, а творцем інновацій, не споживачем, а генератором цінностей у цифровій економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 рр. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9.12.2021 р. № 1619-р. URL: <https://surl.lu/zkofdo> (дата звернення: 09.10.2025).

2. EU4Skills. URL: <https://mon.gov.ua/tag/eu4skills?&tag=eu4skills> (дата звернення: 09.10.2025).